

MA'NAVIIY-AXLOQIY QADRIYATLARNING JAMIYAT IJTIMOIIY BARQARORLIGIDAGI ROLI

Matchanova Barno Irkinovna

Urganch davlat pedagogika instituti dotsenti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ma'naviy-axloqiy qadriyatlar va ularning jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Maqolada ma'naviy qadriyatlar va axloqiy me'yorlar jamiyat hayotining turli jabhalariga, jumladan, fuqarolarning huquqiy g'oyalari, oilaviy qadriyatlari va ijtimoiy adolat tuyg'usini shakllantirishga qanday ta'sir qilishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, jamiyatdagi adolatsizlik va korrupsiyaga qarshi kurashda axloqiy qadriyatlar qanday yordam berishi va ularning ijtimoiy muhitni yaxshilashdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: *ma'naviy qadriyatlar, ijtimoiy barqarorlik, jamiyat, axloqiy me'yorlar, adolat, korrupsiya, jamiyatdagi muhit, oilaviy qadriyatlar.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется вклад морально-этических ценностей в социальную стабильность общества. Рассматривается влияние моральных ценностей и этических норм на различные аспекты жизни общества, включая правовые идеи граждан, семейные ценности и чувство социальной справедливости. Также анализируется роль моральных ценностей в борьбе с несправедливостью и коррупцией и их значение в улучшении социальной среды.

Ключевые слова: *моральные ценности, социальная стабильность, общество, этические нормы, справедливость, коррупция, социальная среда, семейные ценности.*

ABSTRACT

This article analyzes the contribution of moral and ethical values to the social stability of society. It examines how moral values and ethical standards impact various aspects of social life, including citizens' legal ideas, family values, and the sense of social justice. Additionally, it discusses the role of moral values in combating injustice and corruption and their importance in improving the social environment.

Keywords: *moral values, social stability, society, ethical standards, justice, corruption, social environment, family values.*

Ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning jamiyatdagi o'rni beqiyos. Ular odamlar o'rtasida o'zaro hurmat va ishonchni mustahkamlash orqali ijtimoiy muhitni yaxshilaydi. Axloqiy qadriyatlar turli jamiyatlar uchun zarur bo'lgan umumiy axloqiy qoidalar va normalarni belgilaydi, ular fuqarolarning bir-biriga munosabatida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Axloqiy qadriyatlar shaxsning jamiyatdagi o'rnini belgilaydi va uning harakatlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Misol uchun, halollik, adolat va mehnatsevarlik kabi qadriyatlar odamlar o'rtasida o'zaro hurmatni rivojlantirishga yordam beradi va natijada ijtimoiy muhitni yaxshilaydi.

Axloqiy qadriyatlar fuqarolarni o'z huquq va majburiyatlarini chuqurroq tushunishga undaydi. Bu konsepsiya, o'z navbatida, qonun ustuvorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Qonunlar va qoidalar jamiyatning turli qatlamlari o'rtasida adolat va tenglikni ta'minlash uchun ishlab chiqilgan va fuqarolar bu qonunlarni hurmat qilishlari va ularga rioya qilishlari kerak. Axloqiy qadriyatlar bu orqali qonunlarga hurmat madaniyatini shakllantiradi va fuqarolarning o'z huquqiy javobgarligini his etishini ta'minlaydi. Natijada jamiyatda qonun ustuvorligi mustahkamlanib, bu ijtimoiy adolat va barqarorlikning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Ma'naviy qadriyatlar fuqarolik rivojiga xizmat qiladi. Fuqarolar o'z huquq va majburiyatlarini bilgan holda jamiyat hayotida faol ishtirok etishga intiladi. Bu, o'z navbatida, fuqarolarning jamiyatdagi siyosiy va ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirokini rag'batlantiradi. Fuqarolarning siyosiy ongi yuqori bo'lgan jamiyatlar ko'proq demokratik va ochiq bo'ladi. Demokratik ishtirok axloqiy qadriyatlarga asoslangan jamiyatlarda samaraliroq bo'ladi, chunki bu qadriyatlar odamlarni adolatli va mas'uliyatli qarorlar qabul qilishga undaydi.

Jamiyatda ma'naviy qadriyatlar yuksak bo'lsa, o'zaro ishonch va hamkorlik muhiti vujudga keladi. O'z navbatida, bu ishonch jamiyat a'zolarining bir-biriga munosabatini yaxshilaydi va umumiy maqsadlarga erishishda hamjihatlikni ta'minlaydi. Natijada ijtimoiy muhit sog'lom va barqaror bo'lib, jamiyatning uzoq muddatli rivojlanishiga zamin yaratadi.

Bilimli kishilarning jamiyatdagi o'rni juda katta. Ular o'z bilim va tajribalarini adolat va tenglikni ta'minlashda faol foydalanadilar. Bunday insonlar yuksak ma'naviy-axloqiy me'yorlarga, adolat tuyg'usiga ega bo'lib, boshqalarga ijobiy o'rnak bo'lib, ularni ham xuddi shunday yuksak qadriyatlarga amal qilishga undaydi. Bularning barchasi adolatsizlikka qarshi turish, jamiyatda barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Masalan, bilimli kishilar mehnatda, ta'lim muassasalarida, siyosiy hayotda tenglik va adolat tamoyillarini hayotga tatbiq etishga harakat qiladilar. "O'tgan o'n yil davomida ma'naviy qadriyatlar bo'yicha tadqiqotlar

sezilarli darajada o'sdi va xilma-xillashdi, bu tadqiqotlar turli madaniy omillar, texnologik yutuqlar va ijtimoiy-siyosiy rivojlanishlar ta'sirini ko'rib chiqdi"[1] Bu, o'z navbatida, ijtimoiy adolat va tenglik g'oyalarini keng targ'ib qilish bilan birga, fuqarolar huquqlarini himoya qilish, jamiyatda barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Oilaviy qadriyatlarni mustahkamlashda ma'naviy-axloqiy qadriyatlar ham muhim o'rin tutadi. Oila qadriyatlari jamiyatning asosiy tuzilishini tashkil qiladi, chunki oila jamiyatning birinchi va eng muhim ijtimoiy institutidir. Ma'naviy qadriyatlar oila a'zolarida bir-birini hurmat qilish, mehr-oqibat va qo'llab-quvvatlash kabi fazilatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu qadriyatlar, shuningdek, oila a'zolarining bir-biriga sodiq qolishini va oilaviy rishtalarni mustahkam saqlashini ta'minlaydi. Natijada oila mustahkam bo'lib, jamiyatning umumiy tuzilishi barqarorligini kafolatlaydi. Masalan, ma'naviy qadriyatlar e'zozlangan oilalarda farzandlar yaxshi ta'lim-tarbiya olib, kelajakda jamiyatning faol, mas'uliyatli a'zosi bo'lib voyaga yetadi. Bunday oilalar jamiyatning asosiy bo'g'ini bo'lib xizmat qiladi va ijtimoiy barqarorlikning asosiy kafolati hisoblanadi.

Ma'naviy-axloqiy qadriyatlar jamiyat hayotining turli sohalarida muhim o'rin tutadi. Ular nafaqat shaxslar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilashga, balki butun jamiyatning ijtimoiy va madaniy hayotini yaxshilashga yordam beradi. Ushbu qadriyatlar jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun zarur bo'lgan asosiy omillar sifatida tan olinishi kerak. Dunyoqarashlar va qadriyatlar orasidagi munosabatlar bu ikki tushuncha orasidagi ierarxik tuzilmani aks ettiradi, bu yerda qadriyatlar yanada abstrakt, dunyoqarashlar esa kamroq abstrakt hisoblanadi. Qadriyatlar aniq vaziyatlarga va kontekstlarga bog'liq bo'lmagan holda, kishining dunyoqarashini tushunishda yordam beradi[4].

Jamiyatda yuksak axloqli shaxslar sonining ko'payishi ijtimoiy muammolarga qarshi turish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Yuksak ma'naviyatli insonlar hayotga qarashlari, qaror qabul qilish jarayonlari va munosabatlari orqali boshqalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday shaxslar adolatli, halol va bag'rikeng bo'lib, jamiyatdagi turli ijtimoiy muammolarga samarali yechim topishga yordam beradi. Ma'naviy qadriyatlar odamlarni bir-biriga hurmat va tushunish ruhida tarbiyalash orqali jamiyatdagi nizo va nizolarni kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, yuksak ma'naviyatli shaxslar jamiyatdagi adolatsizlik va korrupsiyaga qarshi kurashda faol ishtirok etib, o'z axloqiy me'yor va tamoyillariga sodiq qoladilar. Binobarin, ular jamiyatdagi o'zgarish va islohotlarda ishtirok etib, ijtimoiy barqarorlik va adolatni ta'minlashda muhim o'rin tutmoqda[2].

O'smirlarda yuksak axloqiy fazilatlarni shakllantirishda ma'naviy qadriyatlar ham katta ahamiyatga ega. O'smirlik - shaxsning shakllanishi va rivojlanishi uchun juda muhim davr. Axloqiy qadriyatlarni o'z ichiga olgan tarbiya usullari o'smirlarga o'z harakatlarining oqibatlarini va boshqalar bilan munosabatlarini tushunishga yordam beradi. Bu ularni kelajakda mas'uliyatli, o'zi va jamiyat uchun foydali fuqaro bo'lib yetishishga o'rgatadi. Jumladan, oilada, ta'lim muassasalarida olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy tarbiya o'smirlarga o'z huquq va majburiyatlari haqida tushuncha beradi, ularda adolat, tenglik, hurmat ruhida harakat qilish kabi fazilatlarni shakllantiradi. O'smirlarning yaxshi axloqiy tarbiyasi ularning kelajakda turli ijtimoiy vazifalarni bajarishga tayyorligini ta'minlaydi, bu esa, o'z navbatida, ijtimoiy barqarorlik va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Shunday qilib, axloqiy qadriyatlar jamiyatda muhim rol o'ynaydi, ular nafaqat shaxsni yaxshi fuqaro qilib tarbiyalashda, balki ijtimoiy barqarorlik va adolatni ta'minlashda ham asosiy omil hisoblanadi; Ana shu qadriyatlar tufayli odamlar o'z imkoniyatlarini to'la ro'yobga chiqarmoqda, turli ijtimoiy muammolarni hal etishda faol ishtirok etmoqda.

Yuqori ma'naviyat va axloqiy me'yorlar shaxslararo ziddiyatlarni kamaytirish va yarashuvga ko'maklashishda muhim rol o'ynaydi. Bu qadriyatlar odamlarni bir-birini tushunish va hurmat qilishga undaydi, bu turli qarashlar va fikrlar o'rtasidagi tafovutlarni bartaraf etishda samarali vositadir. Ma'naviy yuksak shaxslar umumiy manfaatni shaxsiy manfaatlaridan ustun qo'yishga moyil bo'lib, bu ularni boshqalar bilan konstruktiv muloqot qilishga va kelishmovchiliklarni tinch yo'l bilan hal qilishga undaydi. Shuningdek, ma'naviy qadriyatlar odamlarga sabr-toqatli bo'lishga va o'zaro kelishuvlarga erishish uchun zarur bo'lgan ufqlarini kengaytirishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, jamiyatda murosa muhitini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Qadriyatlar shaxslarning o'zini va o'z atrofidagi dunyoni qanday tushunishini shakllantirishda va o'z harakatlarini yo'naltirishda qanday qilib yordam berishi muhimdir. Bu qadriyatlar turli ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy vaziyatlarda muhim rol o'ynaydi va jamiyatning barqarorligini ta'minlashda yordam beradi[5].

Kuchli ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga ega jamiyatlar ijtimoiy adolatsizlik va korrupsiyaga qarshi kurashda samaraliroqdir. Ushbu turdagi jamiyat odatda yuqori darajadagi fuqarolik mas'uliyati, shaffoflik va hisobot berish madaniyatiga ega jamiyat hisoblanadi. Axloqiy qadriyatlar odamlarni o'z vazifalarini vijdonan bajarishga undaydi, bu esa ularni korrupsiya va adolatsizlikka qarshi turishga tayyor qiladi. Jamiyatda axloqiy qadriyatlar rivojlangan bo'lsa, odamlar adolatsizlik va adolatsizlikni ochiqchasiga tanqid qilish va gapirishga moyil bo'ladi. Shu bilan birga, kuchli ma'naviy va axloqiy qadriyatlarga ega jamiyatlar o'z a'zolarini korrupsiyaga

qarshi kurashda faol ishtirok etishga undaydi, bu nafaqat shaxslar, balki butun jamiyat manfaatlarini himoya qilishga yordam beradi.

Demak, yuksak ma'naviy-axloqiy me'yorlarga asoslangan jamiyatlar o'z a'zolarining hayot sifatini oshirishga qaratilgan ko'plab ijtimoiy muammolarni samarali hal etishda muhim o'rin tutadi. Ana shu qadriyatlar tufayli jamiyatda adolat va tenglik g'oyalari mustahkamlanib, fuqarolarning huquq va erkinliklari himoya qilinmoqda.

Jamiyatni yanada zamonaviy va barqaror qilishda ma'naviy qadriyatlar va zamonaviy ilmiy va texnologik ishlanmalar birgalikda muhim o'rin tutadi. Bugungi kunda texnologiya jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda, lekin bu taraqqiyotning ijobiy natijalari ular ma'naviy qadriyatlar bilan uyg'unlashgandagina to'liq namoyon bo'ladi. Axloqiy qadriyatlar jamiyatda texnologiyaning dolzarbligini kengaytiradigan va uning salbiy oqibatlarini kamaytiradigan texnologik innovatsiyalarni insoniy ravishda boshqarishga yordam beradi. Masalan, texnologiyalarni ishlab chiqishda axloqiy mezonlarni hisobga olish, masalan, sun'iy intellektda inson huquqlarini himoya qilish jamiyatning umumiy barqarorligini ta'minlaydi va texnologik o'sishni insoniyat manfaatlariga yo'naltiradi.

Atrof-muhitni muhofaza qilishda ma'naviy qadriyatlar ham muhim rol o'ynaydi. Ma'naviyatli shaxslar tabiatni asrash muhimligini tushunib, atrof-muhitni muhofaza qilishda faol ishtirok etadilar. Ular ekologik mas'uliyatni his qilib, bu borada jamoat tashkilotlari va hukumatlar bilan hamkorlik qilishga tayyor. Bunday insonlar jamiyatning ekologik barqarorligini ta'minlashda boshqalarga ijobiy o'rnak ko'rsatish, atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha aholining xabardorligini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Va nihoyat, ma'naviy va axloqiy qadriyatlar jamiyatdagi xilma-xillikni hurmat qilish va turli madaniyatlarni qabul qilish orqali ijtimoiy integratsiyani yaxshilaydi. Ushbu qadriyatlar turli etnik va madaniy guruhlar o'rtasida o'zaro tushunish va hurmatni kuchaytiradi, bu ijtimoiy nizolarni kamaytiradi va jamiyatning umumiy barqarorligiga hissa qo'shadi. Ma'naviy qadriyatlar, shuningdek, turli guruhlarini qabul qilish va integratsiyalashuviga yordam beradi, bu esa kengroq ijtimoiy integratsiya va hamkorlikka olib keladi. Bu jarayonlar jamiyatda turlicha fikrlash va turmush tarzini o'z ichiga oluvchi yanada inklyuziv va bag'rikenglik muhitini yaratishga yordam beradi.

Go'zal axloq va ma'naviyat kishilarning o'zini-o'zi boshqarish qobiliyatini oshiradi, bu esa ularni ijtimoiy muammolarga duch kelganda mustaqil fikrlovchi qiladi. Bu jarayon odamlarga o'z qarorlarini qabul qilish va ular uchun mas'uliyatni his qilish imkonini beradi. Ma'naviyat va axloq insonning xatti-harakatlarini

o'zgartirish va muammoli vaziyatlarga moslashuvchan echimlarni topish qobiliyatini rivojlantiradi. Shaxslar ichki qadriyatlaridan kelib chiqib, turli ijtimoiy tazyiqlarga dosh bera oladilar, bu esa ularni jamiyatdagi salbiy oqibatlardan himoya qiladi. Axloqiy qadriyatlar ham o'z-o'zini nazorat qilishni talab qiladi, chunki bu qadriyatlar insonning harakatlarini chuqur aks ettirish va o'z-o'zini tanqid qilishni o'z ichiga oladi. Bu o'z navbatida insonni mustaqil, adolatli va mas'uliyatli fuqaro bo'lishga o'rgatadi.

Axloqiy qadriyatlar yoshlarni jinoyat va boshqa salbiy ta'sirlardan asrashda muhim o'rin tutadi. Yoshlar hayotda o'z yo'lini tanlashda ko'plab qiyinchiliklar va vasvasalarga duch kelishadi. Bunday paytlarda kuchli ma'naviy-axloqiy qadriyatlar ularni noto'g'ri qarorlar qabul qilishdan saqlaydi, to'g'ri yo'l tanlashga yordam beradi. Axloqiy qadriyatlar yoshlarni jamiyatda qabul qilingan me'yor va qoidalar doirasida harakat qilishga undaydi, bu esa ularni noqonuniy harakatlar va salbiy ijtimoiy guruhlariga qo'shilib ketishdan saqlaydi. Shuningdek, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar yoshlarga kelajak maqsadlariga erishish uchun salbiy yo'llardan foydalanmaslik kerakligini tushuntiradi. Bu qadriyatlar yoshlarni shaxsiy va kasbiy rivojlanishida ijobiy yo'l-yo'riq ko'rsatib, ularni jamiyatning faol a'zosi bo'lishga tayyorlaydi[3].

Ma'naviy-axloqiy qadriyatlar jamiyatning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Ular odamlar o'rtasida o'zaro hurmat va ishonchni kuchaytirib, fuqarolik mas'uliyatini kuchaytirib, jamiyatdagi adolatsizlikka qarshi turishda muhim omil bo'lmoqda. Bu qadriyatlar, shuningdek, oilaviy munosabatlarni mustahkamlash va atrof-muhitni muhofaza qilishni rag'batlantirish orqali jamiyatning umumiy barqarorligiga hissa qo'shadi. Agar jamiyat yetarli darajada rivojlangan ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga ega bo'lsa, bu o'z navbatida ijtimoiy integratsiyani yaxshilaydi va turli madaniy va etnik guruhlar o'rtasidagi hamjihatlikni ta'minlaydi. Binobarin, ma'naviy qadriyatlar jamiyat barqarorligi va rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi, bu esa jamiyat hayotida ularga ustuvor ahamiyat berish zarurligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. A.Sharma. A Decade Of Research On Moral Values: Trends And Insights. International Journal of Creative Research Thoughts, Volume 12, Issue 3, March 2024, ISSN: 2320-2882, www.ijcrt.org. pp-518-527
2. A.Sharma. A Decade Of Research On Moral Values: Trends And Insights. International Journal of Creative Research Thoughts, Volume 12, Issue 3, March 2024, ISSN: 2320-2882, www.ijcrt.org. pp-518-527

3. A.Sharma. A Decade Of Research On Moral Values: Trends And Insights. International Journal of Creative Research Thoughts, Volume 12, Issue 3, March 2024, ISSN: 2320-2882, www.ijcrt.org. pp-518-527
4. Schwartz, S. (2013). The role of values in social stability. Journal of Sociology, 49(2-3), 131-142.
5. Schwartz, S. (2013). The role of values in social stability. Journal of Sociology, 49(2-3), 131-142.